

სსიპ ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტოს

რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის დეპარტამენტის

2017 წლის ივლისს-დეკემბერში გაწეული სამუშაოს

ანგარიში

როგორც მოგეხსენებათ რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის დეპარტამენტმა ფუნქციონირება დაიწყო 2016 წლის 4 იანვრიდან, რომლის საქმიანობის მთავარი მიზანია სახელმწიფოს ფლობელობაში არსებულ რადიოაქტიურ ნარჩენების უსაფრთხო მართვა. დეპარტამენტის მიერ 2016 წელს და 2017 წლის პირველ ნახევარში გაწეული მუშაობა აღწერილია უკვე წარდგენილ ანგარიშებში. ამჟამად წარმოგიდგენთ 2017 წლის ივლისს-დეკემბერში გაწეული საქმიანობის ანგარიშს.

საანგარიშო პერიოდში დეპარტამენტის მუშაობა ძირითად მიმართული იყო რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის სტრატეგიის სამოქმედო გეგმის, არსებული საერთაშორისო ვალდებულებების და შიგა ამოცანების გადასაწყვეტად. კერძოდ, განხორციელდა ქმედებები შემდეგი მიმართულებებით:

1. ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოს (აესს) ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტით დასახული ამოცანების განხორციელება;
2. ლოკალური ამოცანების გადაწყვეტა;
3. გაერთიანებული კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება;
4. თანამშრომლობა შვედეთის რადიაციულ მარეგულირებელ ორგანოსთან;
5. თანამშრომლობა ევროკავშირთან;
6. თანამშრომლობის გაღრმავება ამერიკის შეერთებულ შტატებთან

ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოსთან მიმდინარე ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტის GEO/9/013 ფარგლებში მოწოდებული იქნა რადიოაქტიური ნარჩენების საცავისა და სამარხის რადიოლოგიური მონიტორინგის სისტემები, რომლებიც დამონტაჟდება საცავის გარე და სამარხის პერიმეტრებზე (საცავის შიგა ფართის უწყვეტი რადიოლოგიური მონიტორინგი უკვე ხორციელდება). მოცემული სისტემები მოგვცემს საშუალებას უწყვეტ რეჟიმში ვაწარმოოთ მაიონებელი გამოსხივების ფონის შეფასება. მონაცემები რადიაციული ფონის შესახებ აისახება ადგილზე დამონტაჟებულ მონიტორებზე და იმავდროულად შესაბამის სიგნალი მიიღებს ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტო თავის ოფისში. ფონის გარკვეული მატება გენერირებს სიგნალს, რათა დაუყონებლივ

განხორციელდეს უსაფრთხოებისათვის საჭირო ქმედებები, დაფიქსირდეს გამოსხივების მომატების მიზეზი და უმოკლეს დროში აღმოიფრქვას იგი.

აღნიშნული პროექტის ფარგლებში განხორციელდა სლოვაკეთის ორგანიზაცია „ამევი“-ის მიერ (როგორც აესს-ის ტენდერში გამარჯვებული ორგანიზაციის) რადიოაქტიური ნარჩენების ცემენტირების მინი-საწარმოს მოწოდება. ამ მიზნით სააკაძის რადიოაქტიური ნარჩენების სამარხის ტერიტორიაზე წინასწარ შეთანხმებული პროექტის ფარგლებში განხორციელდა ახალი შენობის კონსტრუირება (ძველი შენობის საძირკვლის ბაზაზე), სადაც სლოვაკეთიდან ჩამოსულმა ექსპერტებმა ააწყვეს და დაამონატაჟეს შესაბამისი საწარმო (სურ.1)

სურ.1 რადიოაქტიური ნარჩენების ცემენტირების მინი-საწარმოს დანადაგარები

აღსანიშნავია, რომ მინი-საწარმო უზურველყოფს როგორც თხევადი, ისე მყარი რადიოაქტიური ნარჩენების ცემენტის მატრიცაში იმობილიზირებას თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად, რა მიზნითაც ასევე მოწოდებული იქნა შესაბამისი კასრები. საწარმო აღჭურვილია ფილტრაციის სისტემებით, რაც უზრუნველყოფს მის ოპერირების უსაფრთხოებას. პროცესის მართვა ხორციელდება სპეციალური ავტომატიზირებული სისტემით. შესაბამისი ტრენინგი უკვე ჩაუტარდათ დეპარტამენტის თანამშრომლებს და ნარჩენების გადამუშავება მოხდება შესაბამისი ნებართვების მიღების შემდგომ.

აღნიშნული პროექტის ფარგლებში ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოს მიერ გამოცხადებულ ტენდერში გამარჯვებული კომპანიისაგან მივიღეთ თხევადი რადიოაქტიური ნარჩენების ამოსატუმბი და გასაფილტრი მოწყობილობები, რომელის

მეშვეობით განხორციელდება სააკადმის რადიოაქტიური ნარჩენების სამარხის ტერიტორიაზე განთავსებული თხევადი რადიოაქტიური ნარჩენების ამოღება და გაწმენდა.

აესს-ის წარმომადგენლებთან მიღწეული იქნა შეთანხმება დამატებითი დახმარების შესახებ, რომლის ფარგლებში იგეგმება გამოყენებიდან ამოღებული რადიოაქტიური წყაროების შესანახად საჭირო ახალი კონტეინერების მოწოდება.

მოცემული პროექტის ფარგლებში, საცავში ადრე დამონტაჟებული ხელის და ფეხის რადიოლოგიური მონიტორინგის აპარატის საშუალებით, ხორციელდება საცავში მომუშავე პერსონალის ხელ-ფეხის შესაძლო დაბინძურების მონიტორინგი, რის შედეგად დაფიქსირდა საცავში არსებულ მცირე დაბინძურება. შესაბამისად, მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარდა რადიოაქტიური ნარჩენების საცავის იატაკის რადიოლოგიური მონიტორინგი, რა მიზნითაც აღებული იქნა სპეციალური სინჯები, რომელთა გაიზომვა განხორციელდა შესაბამისი აპარატურის გამოყენებით. ჩატარებულმა კვლევებმა ორ ბოქსში დააფიქსირდა გარკვეული რადიაციული ლაქების არსებობა, რაც გამოწვეული უნდა იყოს ღია რადიოაქტიური წყაროების შენახვით და ძველი კონტეინერებიდან ნივთიერების ჟონვით. ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ დაბინძურების დონე არ წარმოადგენს მნიშვნელოვანს, მაგრამ მისი ლიკვიდაციისთვის უკვე იგეგმება გარკვეული ზომები.

მიმდინარეობს მოსამზადებელი სამუშაოები რადონის მონიტორინგის საპილოტე პროექტის განსახორციელებლად აესს-ის მხარდაჭერით. ამ მხრივ უკვე მიღებულია პასიური დოზიმეტრები შენობებში განსალაგებლად. მიმდინარეობს მოლაპარაკება საბავშვო ბაღებისა და ბაგების მართვის სააგენტოსთან, რათა დოზიმეტრები განლაგდეს თბილის საბავშვო ბაღებში.

დეპარტამენტის წარმომადგენელი მიწვეული იქნა აესს-ის მიერ ახალი საერთაშორისო ტექნიკური დოკუმენტის „ინსტიტუციურ რადიოაქტიურ ნარჩენებთან მოპყრობა“ დრაფტირებისთვის, რომელზეც მუშაობა ამჟამად გრძელდება

აღნიშნულ პერიოდში დეპარტამენტში ხორციელდება გარეკვეული მუშაობა მომავალის წლის აესს-ის IRRS მისიის დასახვედრად (SARIS კითხვარის შევსება და შეფასება, გარკვეული საბუთების შემუშავება- მომზადება)

გაერთიანებული კონვენცია „გამოყენებულ საწვავთან მოპყრობის უსაფრთხოებისა და რადიოაქტიურ ნარჩენებთან მოპყრობის უსაფრთხოების შესახებ“ ავალდებულებს საქართველოს ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ განსახილველად წარადგინოს ეროვნული მოხსენება, სადაც სრულად იქნება ასახული:

ა) ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის სფეროში

ბ) დასახული სამომავლო გეგმები

გ) პასუხი იმ გამოწვევებზე (ჩატარებული ქმედებები), რომლებიც დაფიქსირებული იქნა წინა მოხსენების განხილვის დროს.

მიმდინარე წლის სექტემბერში შედგენილი იქნა ქვეყნის მესამე ეროვნული მოხსენება, რომელიც ოფიციალური არხებით აიტვირთა შესაბამის კონფიდენციალურ საიტზე. მოხსენების საბოლოო განხილვა შედგება 2018 წლის მაისში ეს-ის შტაბ ბინაში.

შემუშავდა პროექტი და შვედეთის რადიაციულ მარაგეულირებელ ორგანოსთან (SSM) ხელი მოეწერა შესაბამის შეთანხმებას, რომელიც გულისხმობს განსაზღვრულ მხარდაჭერას ანასეულის საიტის რადიოლოგიური მონიტორინგის ჩასატარებლად. პროექტის მიზანია განხორცილდეს დაბინძურებული ტერიტორიის რადიოლოგიური და გეოლოგიური კვლევა, რათა შემდგომში ცალსახად განისაზღვროს ის ქმედებები, რომელთა ჩატარებაც აუცილებელია რემედიაციისთვის. პროექტის ფარგლებში უკვე შესრულდა პირველი ამოცანა - შეგროვდა და გაანალიზდა არსებული რადიოლოგიური და გეოლოგიური მონაცემები, ამ ეტაპზე სამუშაოები დროებით შეჩერებულია ზამთრის ამინდის პირობების გამო და განახლდება გაზაფხულიდან.

ევროკავშირთან თანამშრომლობის ფარგლებში იგეგმება ახალი პროექტის დაწყება, რომლის მიზანია სააკადის სამარხის გამოკვლევა მისი როგორც რადიოაქტიური ნარჩენების გადამამუშავებელ ცენტრად აღიარების მიზნით. ამ მიმართულებით იგეგმება საიტზე ახალი საცავის და ნარჩენების გადამამუშავებელი საწარმოს დაფუძნება. პროექტი ითვალისწინებს ამ მიმართულებით საიტის გამოკვლევას, და აღნიშნული საწარმოების დიზაინის ჩამოყალიბებას. ევროპროექტის განხორციელებას ვეროპის მხრიდან კურირებას გაუწევს შვედური მხარე, კერძოდ, შვედეთის რადიაციული მარაგეულირებელი ორგანო (SSM) და Sida (ფინანსური ზედამხედველობა). ამ მიზნით მიმდინარე წლის 5-6 დეკემბერს თბილისში შედგა შეხვედრა ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტოს, SSM და Sida-ს წარმომადგენლებს შორის. შეთანხმდა პროექტის გაფორმების დეტალები. შეთანხმებისამებრ დეპრატამენტმა მოამზადა დეტალური საპროექტო წინადადება, რომელიც გადაეგზავნა შვედურ მხარეს. დაგეგმილია პროექტის დასაწყები შეხვედრის ორგანიზირება თბილისში 2018 წლის 20 მარტს.

აშშ ენერჯეტიკის დეპარტამენტის მხარდაჭერით იგეგმება საცავში განთავსებული კონტეინერებზე სპეციალური ტაგების განთავსდება. აქვე დაინსტალირდება ანტენები, რომელთა სიგნალს აირეკლავს ტაგები და დააფიქსირებს შესაბამისი მიმღები მოწყობილობა. ეს სისტემა ინტეგრირებული იქნება საცავის ფიზიკური დაცვის არსებულ სისტემაში, შესაბამისად კონტეინერის საცავიდან

არავტორიზებული გატანის შემთხვევაში გენერირდება ავარიული სიგნალი. საანგარიშო პერიოდში ჩატარებული იქნა სამუშაოები პროექტის გრანტად რეგისტრირებისთვის, რათა საქართველო კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად იგი განთავისუფლდეს გარკვეული გადასახადებიდან, ასევე შეთანხმებული იქნა საპროექტი საქმიანობის ცალკეული დეტალები. საქმიანობის დაწყება იგეგმება იანვრის შუა რიცხვებიდან.